

Tegnap csendes volt a tenger. A nyaralók ki is használták ezt a csendességet, s messze bemerészkedtek a nyílt vízre. A part szinte elnéptelenedett, a légpárnák, csónakok tömege ott ingott a mozdulatlan víz tükrén, ott fürödtek, napoztak a gyors röptű madarak, a sirályok társaságában a primošteni szállodák vendégei.

Mára azonban megváltozott ez az idillikus kép. Valamiért megsértődhetett a vízóriás, valami nem tetszhet neki, mert reggel óta morog, kavarog, s felkorbácsolt hullámai egyszerűen a partra „söpörtek” mindenkit. A köves part, a tengernek feszülő sziklák azonban nem tudják megfékezni a víztömeget. A felcsapódó hullámok nekizúdulnak a sziklatömböknek, darabokra törnek, milliányi szemecskékre. s úgy hullnak alá a visongó, kacagó nyaralókra. – Apa, mérges a víz! – mondja a fiam izgatottan, de nem bújik mögém, nem szalad el félve, hanem rohan ő is a magasba törő és aztán visszahulló vízcseppek alá.

Primošten néhány évvel ezelőtt még kis halászfalu volt Šibenik és Split között. Aztán váratlanul „felfedezték”. Főleg a nyugatnémet turisták jöttek rá, hogy gyöngyszemet rejt tengerpartunknak ez az eldugott kis része, illetve ez a mélyen a tengerbe nyúló félsziget, amelynek tulajdonképpen két kis tenyérre hasonlító ága van, egyiken a település, másikon három szálloda, a Slava, a Zora és a Raduča bújik meg a ciprusok, a fenyőfák árnyékában.

A középső szálloda, a Zora terasza a nyílt tengerre néz. Innen figyelem, figyeljük néhányan a felkorbácsolt víznek ezt a csodálatos játékát. A szomszéd asztalnál magányos nő ül, s nézi elmerülve a haragos tengert. Már tegnap ismerősnek tűnt. Igaz, csak színpadon. Az újságok, a képeslapok hasábjain láttam, de most már tudom bizonyosan, hogy Mezei Mária, a nagy magyar színésznő nyaral Primoštenben.

Megszólítom. Csodálkozva rámnéz. Magyarok is nyaralnak itt? Ezt olvasom ki a szeméből. Még jobban elcsodálkozik, amikor megmagyarázom, hogy színész vagyok, jugoszláviai magyar színész, s most családotól itt nyaralunk. Eldicsékszem, hogy néhány évvel ezelőtt Sinkovits Imrével láttam *Az ifjúság édes madarában*, az volt a művésznő utolsó fellépése, teszem hozzá tudálékosan, mint aki nagyon is informált a dolgokban.

– *Az ifjúság édes madara?* – néz rám mosolyogva, s úgy érzem, hogy az első pillanatban érzett elutasító merevsége felenged, örül, hogy megszólítottam, hogy megzavartam magányában – Milyen régen is volt! – szakad ki belőle az emlékezés. – Tudod – tegez le

minden teketória nélkül –, szerettem azt a darabot, szerettem azokat az előadásokat. De tulajdonképpen nem az volt az utolsó szerepem, legalábbis a színpadon! Nem. A Stuart Máriával búcsúztam. Nem lehetett tovább. De ez természetesen nem a vég, a színész nem mehet el csak úgy egyszerűen. Ezt majd megtanulod, rádöbben majd egyszer.

Halkan, néha úgy érzem, csak önmagának beszél. Szeme messzire réved. Lent, alattunk tovább tart a „színjáték”, a tenger és az ember furcsa játéka. Itt, az asztalnál egy élet forgácsait szedegetem óvatosan össze, mert, anélkül, hogy kérném, Mezei Mária önmagáról beszél. Talán meg is feledkezett rólam, nem néz rám, nem nekem mondja, valakinek, talán önmagának.

– Önéletrajzom első fejezetében írtam le, hogy „...ahol csak alkalom nyílt rá: magam építette, hevenyészett várszínpadon, templomban, éjszakai mulatókban; később a rádióban, hangversenytermekben, irodalmi eszpresszókban, Pesten és vidéken, de Párizsban, Amerikában, Kolozsvárott, Újvidéken és Stockholmban úgynevezett önálló estéimen különféle színpadi formában próbáltam, s bármennyire furcsán is hangzik, próbálom megfogalmazni mondanivalómat: saját magamat.”

– Kezdetben a hiúság a színész motorja – mondja –, aztán később, hosszú évek után egyszerre csak azon veszi észre magát az ember, hogy hozzánőtt, hogy már elválaszthatatlan a színpadtól, s már csak egyetlen célja, vágya van: szolgálni a közönséget tisztán, becsületesen az utolsó percig, az utolsó felvonásig, amíg csak le nem hull a függöny.

Nem szólok, nem zavarom meg, szinte a lélegzetemet is visszatartom, hogy véletlenül se zökkentsem ki a befelé nézés, e spontán önvallomás furcsa hangulatából.

– Budakeszin élek, messze a színházaktól, messze az emberektől. De nem panaszkodom, mert hidd el, csodálatos azért minden, s ez a bezárkózott, megcsendesedett élet is gyönyörű. A tévé például a bezárkózott embernek is kinyitja a világot. Aztán itt vannak a könyvek, a betűóceánok, a betűrengetegek, amelyek gyakran, néha a legnehezebb pillanatokban kézen fognak, hogy bennük, kitárulkozásukban megérezzem, magamba szívjam az élet igaz, tiszta ízét. Csak a napok rohannak feltartóztathatatlanul – s itt rám néz, a szemében szomorúság, fájdalom – a pillanatok foszlanak semmivé, az örömök, az emberi mosolyok fakulnak sajnos emlékké, de én nem félek a holnaptól, mert ragaszkodom az élethez.

Nem akarom elhinni, hogy alig egy fél órával ezelőtt még azon tűnődtem, hogy egyáltalán megzavarhatom-e a művésznőt, hogy esetleg nem tévesztettem össze valakivel. Most úgy ülök itt, mintha évek óta ismerném, s ő úgy beszél velem, mintha régi jó barátját vélte volna felfedezni, az telepedett váratlanul ide asztalához.

– Az előbb azt mondtam neked – néz el újra a tenger felé –, hogy különféle színpadi formában próbálom, így mondtam, jelen időben, szóval próbálom megfogalmazni mondanivalómat, saját magamat. Ezt csak szeretném, magammal akarom ezt elhíttetni, hogy így van. Szép hazugság, hidd el! Ma oxigénhiánnyal küszködve már semmiféle színpadi igazság közvetítésére nem vagyok alkalmas. Semmiféle sem! Érted!?

A tenger közben megszelídül. A feleségem és a fiam feljönnek a partról. Közrefogjuk a művésznőt. Valami csendes, bensőséges melegség telepszik közénk. Az itteni emberekről, a tengerről beszélgetünk. Ezentúl minden évben eljövök – mondja –, mert csodálatos ez a vidék.

